

Masculine nouns in -άς like babás

-άρας [áras] : μεγεθυντικό επίθημα αρσενικών κύριων ονομάτων παράγωγων από κύρια ονόματα: (Γιώργος) Γιωργάρας, (Μήτσος) Μητσάρας. || σε οικογενειακά ονόματα.

[< θηλ. -άρ(α) με προσθήκη της κατάλ. αρσ. -ας]

-αράς [arás] θηλ. **-αρού** [arú] ουδ. **-αράδικο** [arádiko] & (λαϊκότρ.) - **αρούδικο** [arúδικο] : επίθημα ουσιαστικών με επιτακτική σημασία παράγωγων από ουσιαστικά, ρήματα ή ρηματικά παράγωγα· δηλώνει το πρόσωπο που το χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό η ιδιότητα που συνεπάγεται η πρωτότυπη λέξη· στην πρόταση λειτουργούν κυρίως ως κατηγορούμενα: (ύπνος) υπναράς - υπναρού - υπναράδικο, (χορευτής) χορευταράς - χορευταρού - χορευταράδικο.

[< υποκορ. -άρ(ι) με προσθήκη του μεγεθ. -άς· -αρ(άς) -ού, -άδικο, -ούδικο]

αλευράς ο [alevrás] [O1](#) : αυτός που πουλάει αλεύρι.

[αλεύρ(ι) -άς]

αλογάς ο [alogás] [O1](#) : (προφ.) αυτός που ασχολείται με άλογα.

[άλογ(ο) -άς]

αλφάς ο [alfás] [O1](#) : (στρατ., προφ.) αυτός που φοιτά σε στρατιωτική σχο λή και βρίσκεται στο πρώτο έτος σπουδών. || (επέκτ.) υποψήφιος δόκιμος που διανύει το πρώτο δίμηνο της εκπαίδευσής του: *Οι βητάδες δεν άφηναν τους αλφάδες να πάνε στο καψιμί.*

[άλφ(α) -άς]

αμαξάς ο [amaksás] [O1](#) : επαγγελματίας οδηγός άμαξας· καροτσέρης: *Τράβα, αμαξά μου, να χαρείς, όσο πιο γρήγορα μπορείς.*

[μσν. αμαξάς < άμαξ(α), αμάξ(ι) -άς]

αραμπάς ο [arabás] [O1](#) : φορτηγή άμαξα με τέσσερις τροχούς, που την έσερναν βόδια ή άλογα και με επέκταση κάθε είδος κάρου. || (χλευ.) για χερσαίο μεταφορικό μέσο, υπερβολικά αργό.

[τουρκ. araba `κάρο, τροχοφόρο´ -ς]

ασβεστάς ο [azvestás] [O1](#) : **α.** αυτός που ασβεστώνει. **β.** αυτός που πουλάει ή που παρασκευάζει ασβέστη.

[ασβέστ(ης) -άς]

αυγουλάς ο [avɣulás] [O1](#) θηλ. **αυγουλού** [avɣulú] [O37](#) : ο πωλητής αυγών.

[αυγούλ(ι) δες στο αυγό] -άς· αυγουλ(άς) -ού]

αυτιάς ο [aftxás] [O1](#) : αυτός που έχει μεγάλα αυτιά.

[αυτ(ι) -ιάς]

βαγενάς ο [vajenás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) βαρελάς, βαρελοποιός.

[βαγέν(ι) -άς]

βαρελάς ο [varelás] [O1](#) : (οικ.) βαρελοποιός.

[βαρέλ(ι) -άς]

βασιλιάς ο [vasilás] [O1](#) & **βασιλέας** ο [vasiléas] [O21](#) στη σημ. I1

θηλ. **βασίλισσα** [vasilisa] [O27](#) : I1. (πρβ. *μονάρχης*) **α.** ο ανώτατος ισόβιος και κληρονομικός άρχοντας ενός κράτους: *Στην τελετή παραβρέθηκε ο ~ του Βελγίου. Στην αρχαία Σπάρτη υπήρχαν δύο βασιλιάδες.* || κεντρικό πρόσωπο του θέματος πολλών παραμυθιών: *Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας ~.* || (θηλ.) και για τη γυναίκα του βασιλιά: *Ο ~ και η βασίλισσα της Σουηδίας. Βασίλισσα μητέρα, η βασιλομήτωρ.* || (πληθ.) *βασιλείς*, το βασιλικό ζεύγος: *Οι βασιλείς της Νορβηγίας επισκέφθηκαν τη χώρα μας.* **β.** ο τίτλος του ανώτατου άρχοντα: *Στέφθηκε ~ σε νεαρή ηλικία.* **γ.** στην αθηναϊκή δημοκρατία, ο δεύτερος από τους εννιά άρχοντες. **2.** (μτφ.) **α.** για άνθρωπο πολύ πλούσιο, που ζει με μεγάλες ανέσεις: *Ζει / περνάει σαν ~. (Σαν) βασίλισσα την έχει τη γυναίκα του.* || *Έφαγα σαν ~*, πλουσιοπάροχα. **β.** αυτός που κυριαρχεί απόλυτα σ' έναν ομοιογενή χώρο, τομέα, ο πρώτος, ο καλύτερος, ο ισχυρότερος: *Ο ~ των πετρελαίων / του χρυσού / του ποδοσφαίρου / του γέλιου / της ροκ. Βασίλισσα της ομορφιάς, γυναίκα που κερδίζει στα καλλιστεία. Βασίλισσα του σπιτιού, η νοικοκυρά.* || *~ των ζώων, το λιοντάρι. ~ των πουλιών, ο αϊτός. ~ των θεών, ο Δίας.* || νικητής ή αρχηγός σε παιδικά παιχνίδια. **II.** (μτφ.) **1.** (αρσ.) το πρώτο σε αξία πιόνι του σκακιού: *Το παιχνίδι τελειώνει, όταν ένας από τους δύο παίχτες χάσει το βασιλιά του.* || η βασίλισσα, το δεύτερο σε αξία πιόνι του σκακιού: *Η βασίλισσα βρίσκεται σε δύσκολη θέση.* **2.** (μόνο θηλ.) το μόνο γόνιμο θηλυκό ενός σμήνους μελισσών ή και άλλων εντόμων.

[μσν. *βασιλιάς* < *βασιλέας* με συνίζ. για αποφυγή της χασμ. < αρχ. *βασιλεύς*, αιτ. -έα· λόγ. < αρχ. *βασιλεύς*, αιτ. -έα (πρβ. μσν. *βασιλέας*)· αρχ. *βασίλισσα*]

βαφιάς ο [vafxás] [O1](#) : (προφ.) ο βαφέας, ο μπογιατζής.

[μσν. *βαφέας* με συνίζ. για αποφυγή της χασμ. < αρχ. *βαφεύς*, αιτ. -έα]

βητάς ο [vitás] [O1](#) : (στρατ., προφ.) αυτός που φοιτά σε στρατιωτική σχολή και βρίσκεται στο δεύτερο έτος σπουδών. || (επέκτ.) υποψήφιος δόκιμος που διανύει το δεύτερο δίμηνο της εκπαίδευσής του.

[βήτ(α) -άς]

βοριάς ο [vorjás] [O1](#) : **1.** ο βόρειος άνεμος: *Φύσηξε ~ και πάγωσε το χιόνι.* **2.** (οικ.) ο βορράς: *Τράβηξε κατά το βοριά.* **βοριαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ στη σημ. **1.** ελαφρός βόρειος άνεμος: *Το γύρισε σε ~.*

[μσν. βοριάς < αρχ. βορέας, με συνίζ. για αποφυγή της χασμ.]

βορράς ο [vorás] [O1](#) (χωρίς πληθ.) : **1.** ένα από τα κύρια σημεία του ορίζοντα, εκείνο που βρίσκεται προς την κατεύθυνση του βόρειου πόλου (σε αντιδιαστολή προς το νότο): *Όταν κοιτάμε προς το βορρά, στο δεξί μας χέρι έχουμε την ανατολή, στο αριστερό τη δύση και πίσω μας το νότο. Η βελόνα της πυξίδας δείχνει πάντα το βορρά.* || *Μαγνητικός / γεωγραφικός* ~.* **2.** χώρες ή περιοχές, που βρίσκονται: **α.** κοντά στο βόρειο πόλο ή, γενικότερα, στο βόρειο ημισφαίριο: *Οι χώρες / οι περιοχές / οι γλώσσες του βορρά. Οι λαοί του βορρά, των βόρειων χωρών ή περιοχών. Αρχισε ο διάλογος μεταξύ βορρά και νότου, των βόρειων με τις νότιες χώρες.* **β.** στο βόρειο τμήμα ενός ευρύτερου χώρου: *Ο ελληνικός ~, η βόρεια Ελλάδα (Μακεδονία, Θράκη).* **3.** ο βόρειος άνεμος· ο βοριάς.

[λόγ. < αρχ. βορράς (ο θεός του βόρειου ανέμου)]

βραχνάς ο [vraχnás] [O1](#) : καθετί που προκαλεί έντονο άγχος, στενοχώρια, κατάθλιψη: *Ο ~ των εξετάσεων. Το οικονομικό πρόβλημα μού έγινε ~, εφιάλτης.*

[< *βαρχνάς (μεταθ. του [r] για διευκόλυνση της άρθρ.) < μσν. βαρυχνάς (συγκ. του άτ. [i]) < *βαρυφνάς < *βαρυ-υπνάς `με βαρύ ύπνο´ (τροπή [rη > fη > χη] και αποβ. του ενός από τα δύο όμοια φων.) < βαρυ- + ύπν(ος) -άς]

βρομοποδαράς ο [vromopodarás] [O1](#) : (μειωτ.) ως χαρακτηρισμός ανθρώπου που τα πόδια του μυρίζουν άσχημα.

[βρομοπόδαρ(ο) -άς]

γαλατάς ο [galatás] [O1](#) θηλ. **γαλατού** [galatú] [O37](#) : αυτός που πουλάει γάλα στο μαγαζί του ή που το μοιράζει στα σπίτια.

[γαλατ- (γάλα) -άς· γαλατ(άς) -ού]

γαλονάς ο [galonás] [O1](#) : ειρωνικά για αξιωματικό.

[γαλόν(ι)² -άς]

γαμιάς ο [γαμπάς] [O1](#) : (χυδ., λαϊκ.) αυτός που επιδίδεται με επιτυχία στις σεξουαλικές δραστηριότητες.

[μσν. γαμέας με συνίζ. για αποφυγή της χασμ. < γαμ(ώ) -έας > -ιάς]

γιαουρτάς ο [jaurtás] [O1](#) : αυτός που παρασκεύαζε ή και πουλούσε γιαούρτι στα σπίτια διαλαλώντας το εμπόρευσμά του.

[γιαούρτ(ι) -άς]

γιαρμάς ο [jarmás] [O1](#) :

γουναράς ο [γυναράς] [O1](#) : τεχνίτης, βιομήχανος ή έμπορος γούνας: *Οι γουναράδες της Καστοριάς.*

[μσν. *γουνάρ(ης) μεταπλ. κατά τα επαγγελμ. -άς < γουνάριος (αποβ. του [ο] για αποφυγή της χασμ.) < γούν(α) -άριος]

γραφιάς ο [grafxás] [O1](#) : (μειωτ.) ο γραφέας.

[μσν. γραφιάς < γραφέας με συνίζ. για αποφυγή της χασμ. < αρχ. γραφεύς, αιτ. -έα]

γυναικάς ο [jinekás] [O1](#) : αυτός που του αρέσουν υπερβολικά οι γυναίκες, που συνεχώς επιδιώκει να δημιουργεί μαζί τους ερωτικές σχέσεις.

[γυναίκ(α) -άς]

γυναικοκαβγάς ο [jinekokanvás] [O1](#) : καβγάς, λογομαχία μεταξύ γυναικών.

[γυναικο- + καβγάς]

γυψάς ο [jipsás] [O1](#) : (οικ.) ο γυψαδόρος.

[γύψ(ος) -άς]

δοντάς ο [dondás] [O1](#) θηλ. **δοντού** [donnú] [O37](#) : (μειωτ.) αυτός που έχει μεγάλα δόντια που συνήθ. προεξέχουν.

[δόντ(ι) -άς ή σπάν. ελνστ. ὀδοντᾶς με αποβ. του αρχικού άτ. φων.· δοντ(άς) -ού]

δοσάς ο [dosás] [O1](#) : (προφ.) δοσατζής.

[δόσ(η) -άς]

δουλευταράς ο [ɖuleftarás] [O1](#) θηλ. **δουλευταρού** [ɖuleftarú] [O37](#) : (προφ.) αυτός που αγαπάει τη δουλειά και που δουλεύει ακούραστα. || (ως επίθ.): ~ *άνθρωπος*.

[δουλεντ(ής) -αράς· δουλενταρ(άς) -ού]

εκθεσάς ο [ekthesás] [O1](#) : (προφ.) καθηγητής φιλόλογος που διδάσκει το μάθημα της έκθεσης σε φροντιστήριο ή παραδίδοντας ιδιαίτερα μαθήματα.

[έκθεσ(η)₁₁₂ -άς]

επιπλάς ο [epiplás] [O1](#) : (προφ.) επιπλοποιός.

[έπιπλ(ο) -άς]

ζευγάς ο [zenγás] [O1](#) : ο γεωργός που οργώνει με άροτρο· ζευγολάτης. ΠΑΡ *Η παπάς** παπάς ή ~ ~.

[μσν. ζενγάσ < ζεύγ(ος) `ζευγάρι βόδια' -άς]

ζητάς ο [zitás] [O1](#) : (προφ.) αστυνομικός της ομάδας «Ζήτα», ομάδας ειδικά εκπαιδευμένων αστυνομικών με μοτοσικλέτες για την αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών.

[(ομάδα) «Ζήτ(α)» -άς]

ζορμπάς ο [zorbás] [O1](#) : (παρωχ.) **α.** για πρόσωπο που έχει χαρακτήρα αυταρχικό και καταπιεστικό. **β.** μέλος ομάδας οπλοφόρων που παρεκτρέπονταν σε βιαιοπραγίες.

[τουρκ. zorba -s]

ζουμπάς ο [zumbás] [O1](#) : **α.** μικρό βοηθητικό εργαλείο του χεριού, που το χτυπάμε με σφυρί πάνω σε μια επιφάνεια για να την τρυπήσουμε. **β.** (χλευ.) για πολύ κοντό άνθρωπο· κοντοστούπης.

[τουρκ. zimba -ς]

ζουρνάς ο [zurnás] [O1](#) : είδος πνευστού λαϊκού οργάνου με διπλό γλωσσίδι και με οξύ διαπεραστικό ήχο· πίπιζα, καραμούζα: *Τίποτε άλλο δεν εκφράζει καλύτερα το ύφος και το «ήθος» του δημοτικού μέλους από την άγρια γοητεία και τη γλυκύτητα του ήχου του ζουρνά. Ο ~ παίζεται πάντοτε μαζί με το νταούλι. ΦΡ η τελευταία* τρύπα του ζουρνά.*

[τουρκ. zurna -ς (από τα περσ.)]

θανατάς ο [θανατάς] [O1](#) : (οικ.) μόνο στην έκφραση *είναι / έπεσε του θανατά*: α. είναι ετοιμοθάνατος, κοντεύει να πεθάνει· ΣΥΝ ΦΡ *είναι του πεθαμού*. β. (μτφ.) είναι σε πολύ κακή (ψυχολογική) κατάσταση: *Την άφησε ο άντρας της και είναι / έπεσε του θανατά*.

[*θάνατ(ος) -άς* (“αυτός που έχει επάγγελμα το θάνατο”, δηλ. ο χάρος) ή ίσως μσν. φρ. *του θανατάν* `του πεθαμού`, από έναρθρο απαρέμφ. του αρχ. ρ. *θανατῶ* `είμαι ετοιμοθάνατος`]

ιαχωβάς ο [ιαχονάς] & **ιεχωβάς** ο [ιεχονάς] [O1](#) (χωρίς πληθ.) & **Γιαχβέ** ο [ιαχνέ] Ο (άκλ.) : κατά τη βιβλική παράδοση, το όνομα που έδωσε ο ίδιος ο Θεός στον εαυτό του. || *Μάρτυρες του Ιαχωβά*, θρησκευτική αίρεση καθώς και οι οπαδοί της· (πρβ. *ιαχωβάς*).

[Γιαχβέ: λόγ. < αγγλ. Jahwe < εβρ. Jhwh· Ιεχωβάς: λόγ. < γερμ. Jehowa (από τα εβρ.) - ς· Ιαχωβάς: λόγ. συμφυρ. *Ιεχωβάς & Γιαχβέ*]

ιαχωβάς ο [ιαχονάς] [O1](#) θηλ. **ιαχωβού** [ιαχονύ] [O37](#) & **ιεχωβάς** ο [ιεχονάς] [O1](#) θηλ. **ιεχωβού** [ιεχονύ] [O37](#) & (προφ.) **γιαχωβάς** ο [ιαχονάς] [O1](#) θηλ. **γιαχωβού** [ιαχονύ] [O37](#) : ο οπαδός της θρησκευτικής αίρεσης των Μαρτύρων του Ιαχωβά· (πρβ. *χιλιαστής*).

[λόγ. < *Ιαχωβάς, Ιεχωβάς*· για-: < *Ιαχωβάς* με αποφυγή της χασμ.· *ιαχωβ(άς), ιεχωβ(άς), γιαχωβ(άς)* -ού]

καβγάς ο [κανγάς] [O1](#) : διαφωνία που δημιουργεί μεγάλη ένταση και που εκδηλώνεται με φωνές και με ανταλλαγή εκφράσεων συχνά υβριστικών: *Οι καβγάδες στις ουρές των λεωφορείων είναι καθημερινοί. Έγινε τέτοιος ~ που ακούστηκε σ' όλη τη γειτονιά. Οικογενειακοί / συζυγικοί / παιδικοί καβγάδες. (έκφρ.) στήνω* καβγά / καβγά τρικούβερτο. άναψε ο ~, έγινε πολύ έντονος. ομηρικός* ~. ΦΡ απλώνω / κρεμώ / λύνω το ζωνάρι* μου για καβγά. ο ~ είναι για το πάπλωμα*. **καβγαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ: Ερωτικά *καβγαδάκια*, που καταλήγουν συνήθ. σε συμφιλίωση.*

[τουρκ. *kanğa* -ς]

καλαμαράς ο [καλαμαράς] [O1](#) : ειρωνικός χαρακτηρισμός λογίου, ανθρώπου των γραμμάτων, που χρησιμοποιείται για να υπογραμμιστεί η απόσταση που τον χωρίζει από τη νοοτροπία και από τα συμφέροντα του απλού λαού.

[*καλαμάρ(ι)* ² -άς (διαφ. το μσν. *καλαμαράς* `κατασκευαστής καλαμαριών ²`)]

καλοφαγάς ο [καλοφαγάς] [O1](#) θηλ. **καλοφαγού** [καλοφαγύ] [O37](#) : (οικ.) αυτός που του αρέσει να τρώει πολύ και καλό φαγητό: *Ταβέρνα / εκλεκτοί μεζέδες για καλοφαγάδες*.

[*καλο-* + *φαγ-* (τρώω) -άς· *καλοφαγ(άς)* -ού]

καπελάς ο [kapelás] [O1](#) θηλ. **καπελού** [kapeλύ] [O37](#) : αυτός που κατασκευάζει και πουλάει καπέλα. || (θηλ.) αυτή που κατασκευάζει και πουλάει γυναικεία καπέλα.

[καπέλ(ο) -άς· καπελ(άς) -ού]

καπλαμάς ο [karlamás] [O1](#) : λεπτό φύλλο ξύλου, με το οποίο επενδύεται μια επιφάνεια από ξύλο κατώτερης ποιότητας: ~ καρυδιάς / από μαόνι. || (ως επίθ.): *Η πόρτα είναι ~, δεν είναι μασίφ.*

[τουρκ. karlama -ς]

καραβανάς ο [karavanás] [O1](#) : (μειωτ.) χαρακτηρισμός αμόρφωτου και άξεστου αξιωματικού ή υπαξιωματικού ιδίως αυτού που δεν έχει φοιτήσει σε ανώτατη στρατιωτική σχολή: *Παντρεύτηκε έναν καραβανά.*

[καραβάν(α) -άς]

καράς ο [karás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) ονομασία αλόγου με μαύρο τρίχωμα. ΦΡ *αυτά είπε ο ~ και τίναξε τα πέταλα ο φουκαράς*, ειρωνικά, για κτ. που δεν πρόλαβε να πραγματοποιήσει τα σχέδιά του, γιατί πέθανε.

[τουρκ. kara `μαύρος' -ς]

καρεκλάς ο [kareklás] [O1](#) : (οικ.) αυτός που κατασκευάζει, επιδιορθώνει ή πουλάει καρέκλες.

[καρέκλ(α) -άς]

κερατάς ο [keratás] [O1](#) : (προφ.) **1.** (υβρ.) ο απατημένος σύζυγος. ΠΑΡ *Κάλλιο να λεν τον κερατά, παρά τον κακομοίρη*, και από τη βρισιά ακόμη ο οίκτος είναι χειρότερος. || (επέκτ.) βλάκας, κορόιδο: *Εγώ σαν τον κερατά δουλεύω όλη μέρα.* ΦΡ *του κερατά!*, αν είναι δυνατό!, ως έκφραση αγανάκτησης ή για κτ. αυτονόητο. **2.** άνθρωπος πονηρός, κατεργάρης· παλιάνθρωπος: *Με γέλασε ο ~.* || (συναισθ.) για μικρό παιδί πολύ έξυπνο και ζωηρό: *Είναι αυτός ένας ~!*

[μσν. κερατάς < κέρατ(ον) -άς (σύγκρ. κερασφόρος)]

κεχαγιάς ο [kexajás] [O1](#) : (προφ., μειωτ.) αυτός που επιμένει να ελέγχει την εργασία ή τη συμπεριφορά κάποιου: *Δε θέλω κεχαγιάδες πάνω από το κεφάλι μου. Δε θα σε βάλω κεχαγιά.*

[τουρκ. διαλεκτ. kehaya `διαχειριστής, αρχηγός των άλλων υπηρετών' (από τα περσ.) -ς]

κιμάς ο [kimás] [O1](#) : κρέας αλεσμένο σε ειδική μηχανή: ~ *μοσχαρίσιος / χοιρινός*. *Μηχανή του κιμά*. || (προφ., λαϊκ.) *γίνομαι ~*, για πολύ σοβαρό τραυματισμό, για πολτοποίηση από μηχανή ή αυτοκίνητο. *ΦΡ θα του κάνω τα μούτρα κιμά*, ως απειλή, θα τον χτυπήσω πάρα πολύ.

[τουρκ. kiyım -ς]

κλειδαράς ο [kliðarás] [O1](#) : τεχνίτης που κατασκευάζει κλειδιά ή που επιδιορθώνει κλειδαριές: *Κλειστήκαμε έξω και φωνάξαμε κλειδαρά να μας ανοίξει*.

[κλειδαρ(ιά) -άς]

κλεφτοκοτάς ο [kleftokotás] [O1](#) : (οικ.) αυτός που κλέβει κότες και με επέκταση μειωτικά, αυτός που κλέβει ασήμαντα πράγματα.

[κλεφτο- + κότ(α) -άς]

κοιλαράς ο [kilarás] [O1](#) *θηλ. κοιλαρού* [kilarú] [O37](#) : (οικ., μειωτ.) αυτός που έχει μεγάλη και προτεταμένη κοιλιά.

[κοιλ(ιά) -αράς· κοιλαρ(άς) -ού]

κολομπάρας ο [kolombarás] [O1](#) : (χυδ.) ο ενεργητικός ομοφυλόφιλος.

[τουρκ. kulampara (από τα περσ.) -ς παρετυμ. κώλος]

κομπιουτεράς ο [kombjuterás & kompxuterás] [O1](#) : αυτός που ασχολείται συνήθ. επαγγελματικά με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

[κομπιού τερ -άς]

κουλουράς ο [kulurás] [O1](#) : υπαίθριος πωλητής κουλουριών¹.

[κουλούρ(ι) -άς]

κουμπάρας ο [kumbarás] [O1](#) : μικρό δοχείο, συνήθ. πήλινο, με ένα στενό άνοιγμα στο επάνω μέρος, από το οποίο τα μικρά παιδιά ρίχνουν κέρματα ή και χαρτονομίσματα για αποταμίευση: *Έσπασε / άνοιξε τον κουμπάρα και αγόρασε ποδήλατο*. *ΦΡ τρύπιος* ~*. || (επέκτ.) χρηματικό ποσό, όχι ιδιαίτερα μεγάλο, που προέρχεται από αποταμίευση.

[τουρκ. kumbara (από τα περσ.) -ς]

κουφωματάς ο [kufomatás] [O1](#) : τεχνίτης ειδικευμένος στην κατασκευή κουφωμάτων.

[κουφωματ- (κούφωμα) -άς]

κρεμανταλάς ο [kremandalás] [O1](#) θηλ. **κρεμανταλού** [kremandalú] [O37](#) : (οικ.) χαρακτηρισμός ανθρώπου πολύ ψηλού, άχαρου και άκομψου στις κινήσεις.

[< *κρεμομανταλάς με απλολ. [moma > ma] < κρεμ(ώ) -ο- + μανταλ(άκι) -άς· κρεμανταλ(άς) -ού]

κωλαράς ο [kolarás] [O1](#) θηλ. **κωλαρού** [kolarú] [O37](#) : (προφ.) μειωτικός χαρακτηρισμός για άνθρωπο με μεγάλα οπίσθια: *Είναι λίγο κωλαρού.*

[κώλ(ος) -αράς· κωλαρ(άς) -ού]

λαδάς ο [ladás] [O1](#) : παραγωγός και κυρίως έμπορος λαδιού.

[λάδ(ι) -άς]

λαμαρινάς ο [lamarinás] [O1](#) : τεχνίτης που ασχολείται με κατασκευές και επιδιορθώσεις αντικειμένων από λαμαρίνα.

[λαμαρίν(α) -άς]

λεφτάς ο [leftás] [O1](#) θηλ. **λεφτού** [leftú] [O37](#) : (προφ.) αυτός που κερδίζει, που έχει πολλά χρήματα· πλούσιος, παραλής: *Άμα είσαι ~, όλοι σου κάνουν υποκλίσεις.*

[λεφτ(ά) -άς· λεφτ(άς) -ού]

λογάς ο [logás] [O1](#) θηλ. **λογού** [logú] [O37](#) : (προφ.) **1.** για πρόσωπο φλύα ρο· πολυλογάς: *Έπιασα την κουβέντα με τη λογού την αδελφή μου κι έκαψα το φαϊ. Τι ~ είναι αυτός ο φίλος σου, στιγμή δε σταμάτησε! || (ως επίθ.): Τι λογού γυναίκα πήρες, πώς την ακούς κάθε μέρα!* **2.** αυτός που λέει, που υπόσχεται πολλά χωρίς να τα πραγματοποιεί· φαφλατάς: *Μην τον πιστεύετε, δεν είναι παρά ένας αδιόρθωτος ~.* **3.** αυθάδης, θρασύς στα λόγια: *Πάψε να αντιμιλάς και να αυθαδιάζεις, λογού! || (ως επίθ.).*

[λόγ(ια) -άς· λογ(άς) -ού]

λουλουδάς ο [luuluḗas] [O1](#) θηλ. **λουλουδού** [luuluḗ] [O37](#) : (προφ.) ο ανθοπώλης. || (θηλ.) και για τις πωλήτριες λουλουδιών σε νυχτερινά κέντρα.

[λουλούδ(ι) -άς· λουλουδ(άς) -ού]

μαγκλαράς ο [maŋglaɾás] [O1](#) θηλ. **μαγκλαρού** [maŋglaɾú] [O37](#) : (προφ.) άνθρωπος, ιδίως νέος, ψηλός και άχαρος· (πρβ. *μαντράχαλος, κρεμανταλάς*): *Κοντή εκείνη, ~ ως εκεί πάνω αυτός.*

[(:)· μαγκλαρ(άς) -ού]

μακαρονάς ο [makaronás] [O1](#) : αυτός που του αρέσουν και τρώει πολλά μακαρόνια. || (χλευ.) για τους Ιταλούς.

[μακαρόν(ι) -άς]

μαλλιός ο [malíás] [O1](#) : (μειωτ.) έφηβος ή νέος άντρας με μακριά μαλλιά.

[μαλλι(ά) -άς]

μαμμωνάς ο [mamónás] [O1](#) : **1.** (μειωτ.) ο πλούτος, η επιδίωξη του πλούτου. **2.** (σπανιότ.) ο διάβολος.

[λόγ.: 1: μσν. *μαμμωνάς* < ελνστ. *μαμωνᾶς* 'πλούτος' < αραμ. *māmōnā*· 2: σημδ. ιταλ. *mammaona* < ελνστ. *μαμωνᾶς*]

μαρμαράς ο [marmaɾás] [O1](#) : τεχνίτης που κατεργάζεται μάρμαρα.

[μσν. *μαρμαράς* < *μάρμαρ(ο)* -άς]

μασκαράς ¹ ο [maskaɾás] [O1](#) : αυτός που μεταμφιέζεται για να πάρει μέρος σε εορταστική εκδήλωση κατά την περίοδο της αποκριάς· *καρναβάλι*: *Ντύνομαι / γίνομαι ~.*

[παλ. ιταλ. ή βεν. *mascara* (δες *μάσκαρα*) -ς με τονική επίδρ. της λ. *μασκαράς* ²]

μασκαράς ² ο : **1.** (μειωτ.) αυτός που κάνει μασκαραλίκια: *Της υποσχέθηκε γάμο ο ~, ενώ ήταν παντρεμένος.* **2.** για δήλωση θαυμασμού ή συμπάθειας για κπ.: *Βρε το μασκαρά· τα κατάφερε.* **μασκαρατζίκος** ο ΥΠΟΚΟΡ.

[τουρ. *maskara* -ς < αραβ. *mashara*· *μασκαρ(άς)* -ατζίκος κατά το *φουκαρατζίκος*]

μασκαραλίκι, **το** και **μασκαριλίκι**, **το**

(λ. τουρκ.), ρεζιλίκι, γελοιοποίηση, εξευτελισμός: *Ρεζίλεψε τους γονείς του με τα μασκαραλίκια του.*

μαστραπάς ο [mastrapás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) μικρό φορητό δοχείο για τοποθέτηση υγρών, ιδίως πόσιμου νερού ή κρασιού. **μαστραπαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ.

[μσν. *μαστραπάς* < τουρκ. *maşgara* -ς με ανάπτ. [t] για διευκόλυνση της άρθρ.]

μαχαλάς ο [maxalás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) γειτονιά ή συνοικία: *Ο πάνω / κάτω ~ ενός χωριού. Ο εβραϊκός / ο ελληνικός / ο τούρκικος ~ της παλιάς Θεσσαλονίκης.*

[τουρκ. mahall(e) (από τα αραβ.) -άς]

μαχαραγιάς ο [maxarajás] [O1](#) θηλ. **μαχαρανή** [maxaraní] [O29](#) : τίτλος Ινδών πριγκίπων ή ηγεμόνων: *Η Αγγλία κυριάρχησε στις Ινδίες επιβάλλοντας την επικυριαρχία της στους ντόπιους μαχαραγιάδες. Ζει σαν ~, για πλούτο, πολυτέλεια ή καλοπέραση. || (θηλ.) σύζυγος του μαχαραγιά.*

[λόγ. < γαλλ. maharaja (ορθογρ. δαν.) -ς < σανσκρ. mahā `μεγάλος` rājā `βασιλιάς`· λόγ. < γαλλ. maharani < σανσκρ. mahā `μεγάλη` rānī `βασίλισσα`]

μελάς ο [melás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) παραγωγός ή έμπορος μελιού.

[μέλ(ι) -άς]

μεταξάς ο [metaksás] [O1](#) : (παρωχ.) παραγωγός ή έμπορος μεταξίου.

[μετάξ(ι) -άς]

μιγάς ο [miγás] [O1](#) θηλ. **μιγάδα** [miγάδα] [O26](#) στη σημ. 1 : **1.** άνθρωπος γεννημένος από γονείς που ανήκουν σε διαφορετικές φυλές ή απόγονος μιγάδων: *Μιγάδες που προέρχονται από διασταύρωση λευκών με μαύρους. || (επέκτ.) για ζώα ή για φυτά. 2.* (μαθημ., και ως επίθ.) ~ αριθμός, που αποτελείται από πραγματικές και φανταστικές μονάδες.

[λόγ. < ελνστ. ó, ή μιγάς, αιτ. -άδα `μισός ξένος και μισός Έλληνας`, αρχ. σημ.: `ανάκατος`]

μπαγλαμάς ο [baγlamás] [O1](#) : **1.** μουσικό όργανο με τρεις χορδές που μοιάζει με μπουζούκι, αλλά είναι πιο μικρό: *Παίζει μπαγλαμά. 2.* (μτφ., για πρόσ.) βλάκας ή αναξιόλογος: *Α το μπαγλαμά, τι πήγε κι έκανε!* **μπαγλαμαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ στη σημ. 1.

[1: τουρκ. bağlama -ς· 2: τουρκ. balama -ς (< τσιγγ.) κωμική θεατρική φιγούρα για τους Έλληνες και γενικότερ. για τους Ευρωπαίους, παρετυμ. μπαγλαμάς₁ (σύγκρ. μπουζούκι)]

μπελάς ο [belás] [O1](#) : **α.** κατάσταση που χαρακτηρίζεται ως ενοχλητική, δυσάρεστη ή επικίνδυνη: *Έχω μπελάδες με κπ. / με κτ. Δημιουργώ μπελάδες σε κπ. ΦΡ βρίσκω τον μπελά μου, περιέρχομαι σε δυσάρεστη ή σε επικίνδυνη κατάσταση: Μη μιλάς, γιατί θα βρεις τον μπελά σου. β.* δυσκολία, ταλαιπωρία, σκοτούρα: *Οι ψιλές και οι δασείες του πολυτονικού συστήματος ήταν μεγάλος ~ για τα παιδιά. Βάζω κπ. / μπαίνω σε μπελά. Άνοιξε δική του δουλειά και μπήκε σε μπελάδες. Δε θέλω να βάλω μπελά στο κεφάλι μου. Κακός ~ που με βρήκε!* **γ.** για άνθρωπο που προκαλεί μπελάδες: *Μου έγινε (κακός) ~ ο τάδε, έγινε πολύ ενοχλητικός ή δυσάρεστος.*

[τουρκ. belâ -ς]

μπουνταλάς ο [budałás] [O1](#) θηλ. **μπουνταλού** [budałú] [O37](#) : (οικ.) για άνθρωπο αφελή, κουτό, ανόητο: *Τον βρήκε μπουνταλά και τον ξεγέλασε.*

[τουρκ. budala -ς· μπουνταλ(άς) -ού]

μπουρζουάς ο [burzuás] [O1](#) : (μειωτ.) ο αστός, συνήθ. αυτός που ανήκει στην ανώτερη αστική τάξη.

[λόγ. < γαλλ. bourgeois (όχι μειωτ.) -ς]

μπρατσαράς ο [bratsarás] [O1](#) θηλ. **μπρατσαρού** [bratsarú] [O37](#) : (προφ.) ο μπρατσωμένος άνθρωπος: *Στην είσοδο του μπαρ είχαν βάλει δυο μπρατσαράδες για να διώχνουν τους ανεπιθύμητους πελάτες.*

[μπράτσ(ο) -αράς· μπρατσαρ(άς) -ού]

μυλωνάς ο [milonás] [O1](#) θηλ. **μυλωνού** [milonú] [O37](#) : αυτός, συνήθ. ιδιοκτήτης, που δουλεύει στο μύλο. ΠΑΡ *Θεωρία** επισκόπων και καρδιά μυλωνά. || (θηλ.) και η σύζυγος του μυλωνά.

[μσν. μυλωνάς < αρχ. μυλών `μύλος` -άς· μυλων(άς) -ού]

μυταράς ο [mitarás] [O1](#) θηλ. **μυταρού** [mitarú] [O37](#) : (οικ.) άνθρωπος με μεγάλη μύτη.

[μύτ(η) -αράς· μυταρ(άς) -ού]

νερουλάς ο [nerulás] [O1](#) : αυτός που μετέφερε και πουλούσε νερό στις γειτονιές.

[νερ(ό) -ουλάς]

νοτιάς ο [notxás] [O1](#) : **1.** ο νότιος άνεμος· νοτιά: *Φυσάει ~.* || υγρός καιρός από νότιους ανέμους: *Ο καιρός γύρισε σε νοτιά.* **2.** (οικ.) το ένα από τα τέσσερα σημεία του οριζοντα· νότος: *Στράφηκε κατά το νοτιά.*

[νοτιά -ς μεταπλ. κατά το βοριάς]

νταβάς ¹ ο [davás] & **ταβάς** ο [tavás] [O1](#) : είδος μικρού στρογγυλού ταπιού με ψηλά χείλη, που συνήθ. έχει δύο χέρια για να το κρατούν.

[τουρκ. tava -ς και ηχηροπ. του αρχικού [t > d] από συμπροφ. με το άρθρο στην αιτ. [ton-t > tond > ton-d]]

νταβάς ² ο : (λαϊκ.) νταβατζής.

[σύντμ. του νταβ(ατζής) -άς ¹]

νταγλαράς ο [daɣlarás] & **νταγκλαράς** ο [daɣlarás] O1 : (λαϊκ.) για κτ. που είναι πολύ ψηλός και άχαρος· κρεμανταλάς.

[τουρκ. dağlar πληθ. της λ. dağ `βουνό´ -άς, από φρ. όπως dağlar kadar “σαν τα βουνά”, δηλ. τεράστιος, dağlar anası για μεγαλόσωμη γυναίκα]

νταλκάς ο [dalkás] O1 : (λαϊκ.) μεγάλη, δυνατή επιθυμία, μεράκι: *Έχει μεγάλο νταλκά για μια γυναίκα.*

[τουρκ. dalga `αφηρημάδα, δόση ναρκωτικού´ -ς ([g > k] ;)]

ντολμάς ο [dolmás] O1 : καθεμιά από τις μικρές μπάλες από κιμά, ρύζι και διάφορα μυρωδικά που είναι τυλιγμένες με αμπελόφυλλα ή με λάχα νο: *Σήμερα φάγαμε ντολμάδες αυγολέμονο.* **ντολμαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ κυρίως ντολμαδάκι γιαλαντζί.

[τουρκ. dolma -ς]

ντουνιάς ο [dunás] O1 : (λαϊκότρ.) κόσμος: *Θα φωνάξω να μ' ακούσει όλος ο ~. Ο ψεύτικος ~, για να δηλώσουμε τη ματαιότητα της ζωής, του κόσμου. (έκφρ.) κόσμος και ~: Γύρισε κόσμο και ντουνιά, ταξίδεψε πολύ. Στα πανηγύρια μαζεύεται κόσμος και ~, πολύς κόσμος και κάθε είδους.*

[τουρκ. dünya (από τα αραβ.) -ς]

ομπρελάς ο [ombrelás] O1 : αυτός που κατασκευάζει, επιδιορθώνει ή πουλάει ομπρέλες.

[ομπρέλ(α) -άς]

οντάς ο [ondás] O1 : (λαϊκότρ.) δωμάτιο, ιδίως το επίσημο.

[μσν. οντάς < τουρκ. oda -ς]

ουλεμάς ο [ulemás] O1 : θεολόγος γνώστης του μουσουλμανικού δικαίου στην οθωμανική κοινωνία.

[τουρκ. ulema -ς < αραβ. ūlamā]

παλικαράς ο [palikarás] O1 θηλ. **παλικαρού** [palikarú] O37 στη σημ. β & **παλληκαράς** ο [palikarás] O1 θηλ. **παλληκαρού** [palikarú] O37 στη σημ. β : **α.** άντρας (συνήθ. ένοπλος, πολεμιστής κτλ.) γενναίος, άφοβος και μαχητικός· παλικάρι. **β.** άνθρωπος γενναίος. || (συνήθ.

ειρ.): *Κάνω / παριστάνω τον παλικαρά, προσποιούμαι τον άφοβο ή τον άγριο, για να φοβίσω κτ.*

[παλικάρ(ι), παλληκάρ(ι) -άς· παλικαρ(άς), παλληκαρ(άς) -ού]

παντοφλάς ο [pandoflás] [O1](#) : τεχνίτης που κατασκευάζει ή έμπορος που πουλά παντόφλες.

[παντόφλ(α) -άς]

παπάς ο [papás] [O1](#) : **I1.** (γενικότ.) χριστιανός κληρικός οποιασδήποτε βαθμίδας· ιερέας, ιερωμένος: *Ορθόδοξος / καθολικός / νεαρός / ασπρομάλλης ~. Φίλησε το χέρι του παπά. Ο ~ της ενορίας / του χωριού. Φώναξαν έναν παπά να κάνει αγιασμό. ΦΡ (αυτό είναι) αλλουνού παπά ευαγγέλιο**. *μην το πεις ούτε του παπά, για όσους διέφυγαν ανέλπιστα κάποιο μεγάλο κίνδυνο, γλίτωσαν από πολύ δύσκολη περίσταση. τρελός ~ σε βάφτισε, δεν είσαι καλά στα μυαλά σου, δεν είσαι στα σωστά σου, παραλογίζεσαι. (παντρεύομαι) με παπά και με κουμπάρο, με όλους τους τύπους, με πλήρη νομιμότητα. (ως κατάρα) (που) να σ' το / σου πει ο ~ στ' αντί (κι ο διάκος στο κεφάλι), να πεθάνεις. ΠΑΡ έκφρ. τα ράσα* δεν κάνουν τον παπά. ο ~ πρώτα ευλογάει τα γένια* του. ΠΑΡ ΦΡ τώρα που βρήκαμε παπά, να θάψουμε πέντ' έξι, για υπερβολική εκμετάλλευση, κατάχρηση δοσμής ευκαιρίας. αλλού ο ~ κι αλλού τα ράσα του, για κτ. που πέφτοντας σκορπίζει ό,τι κρατάει ή γενικότερα για υπερβολικά ακατάστατο άτομο. ΠΑΡ Η ~ ~ ή ζευγάς ζευγάς, δεν είναι δυνατό να κάνεις δυο δουλειές συγχρόνως και σωστά. Αν είσαι και ~ με την αράδα σου θα πας, για περιπτώσεις που δεν αναγνωρίζονται ιδιαίτερα προνόμια, εξαιρέσεις σε πρόσωπα που κατέχουν μία θέση. Το πολύ το Κύριε ελέησον το βαριέται* κι ο ~. **2.** (ειδικότ.) ο ιερέας που έχει το δεύτερο από τους τρεις βαθμούς της εκκλησιαστικής ιεραρχίας (ανώτερος από το διάκο και κατώτερος από τον επίσκοπο)· πρεσβύτερος: *Χειροτονήθηκε ~. II1.* τραπουλόχαρτο που παριστάνει γενειοφόρο γέρο· ρήγας **1:** *Φουλ / καρέ του παπά. 2.* παιχνίδι με την τράπουλα· μουντζούρης. **3.** παράνομο παιχνίδι με τρία φύλλα, από τα οποία το ένα είναι ρήγας: *Συνελήφθη επιτήδειος που ξεγελούσε τους αφελείς παίζοντας (τον) παπά. ΦΡ παίζω τον παπά, εξαπατώ. εδώ ~ εκεί ~, πού είν' ο ~, για δυσχέρεια στην αναζήτηση ανάμεσα σε πράγματα που μοιάζουν μεταξύ τους.**

[ελνστ. παπάς, πάπας (τιμητικός τίτλος για ιερείς) < αρχ. πάππας `μπαμπάς' (λ. νηπιακή)]

παπλωματάς ο [paplomatás] [O1](#) : τεχνίτης που κατασκευάζει, που επιδιορθώνει ή και πουλάει παπλώματα, στρώματα και μαξιλάρια.

παραμυθάς ο [paramithás] [O1](#) θηλ. **παραμυθού** [paramithú] [O37](#) : **1.** αυτός που ξέρει και διηγείται παραμύθια, φανταστικές ιστορίες. **2.** μυθομανής, ψεύτης, τερατολόγος.

[παραμύθ(ι) -άς· παραμυθ(άς) -ού]

παράς ο [parás] [O1](#) : **1.** τουρκικό νόμισμα μικρής αξίας. **2.** (προφ.) το χρήμα, τα λεφτά: *Έχει / βγάζει / κερδίζει / παίρνει (πολλούς) παράδες.* ΦΡ ~ με ουρά*. *δεν αξίζει έναν παρά,* (για πρόσ. ή πργ.) είναι μηδαμινής αξίας. *δεν κάνει παράδες, δε χρησιμεύει, δεν ωφελεί σε τίποτα, είναι άχρηστο. δε δίνω έναν παρά, αδιαφορώ τελείως για κτ. δέκα στον παρά,* (για πρόσ. ή πργ.) ευτελούς, μηδαμινής αξίας. *κάνω κπ. (από) δύο / πέντε παράδες, τον ξεφτιλίζω, τον ταπεινώνω. τον έριξε έναν παρά, του φέρθηκε περιφρονητικά, ταπεινωτικά.* ΠΑΡ έκφρ. *η φτήνια* τρώει τον παρά.* **παραδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ τα χρήματα: *Έχει / βγάζει (πολύ) ~.* ΦΡ *το φυσάει το ~, έχει πολλά χρήματα.*

[τουρκ. para `χρήματα´ -ς]

παρτσάς ο [partsás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) το κομμάτι.

[τουρκ. parça `μικρό κομμάτι´ -ς]

πασάς ο [pasás] [O1](#) : **1.** ανώτατος τίτλος οθωμανού αξιωματούχου, πολιτικού ή στρατιωτικού: *Ο Αλή ~ των Ιωαννίνων. Καπετάν* ~.* (έκφρ.) *ζω / περνάω σαν ~, με όλες τις ανέσεις.* **2.** (οικ.) προσφώνηση σε αγαπημένο πρόσωπο: *Ό,τι θέλεις, πασά μου.* **πασάκας** ο ΥΠΟΚΟΡ στη σημ. **2:** *Ό,τι πεις εσύ, πασάκα μου.*

[μσν. πασάς < τουρκ. paşa -ς· πασ(άς) -άκας]

παστουμάς ο [pasturmás] & **παστρομάς** ο [pastrumás] [O1](#) : κομμάτι παστού κρέατος από καμήλα ή από άλλο μεγάλο ζώο, που το αρωματίζουν με διάφορα καρυκεύματα και το καλύπτουν με τσιμένι. ΠΑΡ *Δε φοβάται ο ~ τ' αλάτι*.*

[τουρκ. pastırma -ς· μετάθ. του [r]]

πατσάς ο [patsás] [O1](#) & (σπάν.) **πατσά** η [patsá] [O24](#) : **1.** ονομασία της κοιλιάς, του στομάχου και των ποδιών σφαγμένων ζώων: *Αρνίσιος / μοσχαρίσιος / χοιρινός ~.* || *Του έκανε τα μούτρα σαν πατσά (από το ξύλο), τον χτύπησε πολύ, τον παραμόρφωσε.* **2.** το φαγητό που γίνεται με βράσιμο της κοιλιάς, του στομάχου και των ποδιών σφαγμένων ζώων: *Ψιλοκομμένος / χοντροκομμένος ~.* *Έφαγα πατσά με μπόλικο ξίδι και πιπέρι. Καθ' εκάστην (σερβίρεται) ~.* ΦΡ *βουρ* στον πατσά.* **3.** (προφ., λαϊκ.) χαρακτηρισμός για μεγάλη και πλαδαρή κοιλιά και, με επέκταση, για χοντρό και πλαδαρό άτομο.

[τουρκ. paşa (από τα περσ.) -ς· τουρκ. paşa]

πατωματάς ο [patomatás] [O1](#) : ο τεχνίτης που κατασκευάζει και τοποθετεί πατώματα, συνήθ. ξύλινα.

[πατωματ- (πάτωμα) ¹ -άς]

περιπτεράς ο [peripterás] [O1](#) θηλ. **περιπτερού** [peripterú] [O37](#) : (οικ.) ιδιοκτήτης περιπτέρου· περιπτερούχος: *Ο ~ της γειτονιάς μας.*

[περίπτε ρ(ο) -άς· περιπτερ(άς) -ού]

πεταλός ο [petalás] [O1](#) : τεχνίτης που κατασκευάζει πέταλα ή που πεταλώνει υποζύγια.

[πέταλ(ο) -άς]

πιτσιρικάς ο [pitsirikás] [O1](#) : (οικ.) ο πιτσιρικός: *Καμιά δεκαριά πιτσιρικάδες κλοτσούσαν μια μπάλα.*

[πιτσιρίκ(ι) -άς]

πλακάς ο [plakás] [O1](#) : ειδικός τεχνίτης που στρώνει, που τοποθετεί πλάκες ή πλακάκια σε δάπεδα, σε τοίχους κτλ.· πλακατζής².

[πλάκ(α)₁₂ -άς]

πλαταράς ο [platarás] [O1](#) : (προφ.) αυτός που έχει μεγάλες, φαρδιές πλάτες.

[πλάτ(η) -αράς]

ποδηλατάς ο [roðilatás] [O1](#) : αυτός που επισκευάζει, που νοικιάζει ή και πουλάει ποδήλατα.

[ποδήλατ(ο) -άς]

πολυφαγός ο [rolifagás] [O1](#) θηλ. **πολυφαγού** [rolifagú] [O37](#) : ο φαγάς.

[πολυ- + φαγ(α)ς· πολυφαγ(άς) -ού]

πορδαλός ο [porðalás] [O1](#) θηλ. **πορδαλού** [porðalú] & **πορδού** [porðú] [O37](#) : (οικ.) αυτός που (συνηθίζει να) κλάνει συχνά, κλανιάρης.

[πορδ(ή) -αλάς· πορδαλ(άς) -ού· πορδ(ή) -ού]

πορτοφολάς ο [portofoalás] [O1](#) θηλ. **πορτοφολού** [portofoalú] [O37](#) : αυτός που κλέβει πορτοφόλια: *Συνελήφθη ~.*

[πορτοφ(ό)λ(ι) -άς· πορτοφολ(άς) -ού]

πουκαμισάς ο [rukamisás] [O1](#) θηλ. **πουκαμισού** [rukamisú] [O37](#) : τεχνίτης ειδικευμένος στην κατασκευή πουκάμισων: *Ζητούνται πεπειραμένες πουκαμισούδες.* || αυτός που πουλάει, που εμπορεύεται πουκάμισα.

[πουνκάμισ(ο) -άς· πουκαμισ(άς) -ού]

πουτσαράς ο [putsarás] [O1](#) : (χυδ.) **1.** αυτός που έχει μεγάλο πέος. **2.** (μτφ.) άντρας δυναμικός, στιβαρός, με τόλμη και αποφασιστικότητα.

[πούτσ(ος) -αράς]

ραγιάς ο [rajás] [O1](#) : (ιστ.) ο μη μουσουλμάνος υπόδουλος υπήκοος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: *Χριστιανοί / Εβραίοι / Έλληνες / Αρμένιοι ραγιάδες. Ο όρος "ραγιάς" καταργήθηκε με σουλτανικό διάταγμα στα 1856 ως υβριστικός. Οι κλέφτες επροσκύνησαν και γίνηκαν ραγιάδες.* || (μειωτ., υβρ.) υπόδουλος, δούλος.

[τουρκ. raya (από τα αραβ.) -ς]

ροκάς ο [rokás] [O1](#) : για τους νέους που δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση προς τη μουσική και το χορό του ροκ.

[ροκ -άς]

ρολογάς ο [rologás] [O1](#) : ο τεχνίτης που επισκευάζει (ή κατασκευάζει) ρολόγια· ωρολογάς, ωρολογοποιός.

[ρολόγ(ι) -άς]

σαμαράς ο [samarás] [O1](#) : κατασκευαστής σαμαριών.

[σαμάρ(ι) -άς]

σατανάς ο [satanás] [O1](#) : **1.** *Σατανάς*, αρχηγός των δαιμόνων στην εβραϊκή και στη χριστιανική παράδοση· ονομασία του διαβόλου στην Αγία Γραφή. || το πνεύμα του κακού: *Έχει το Σατανά μέσα του! ΦΡ ύπαγε πίσω μου Σατανά / πίσω μου σ' έχω Σατανά*, για αποτροπή ενός πειρασμού. **2.** (μτφ.) για κτ. που ενεργεί κάτω από την επίδραση του Σατανά και για αυτό είναι ύπουλος και καταχθόνιος ή εξαιρετικά έξυπνος και πονηρός: *Φυλάξου απ' αυτόν γιατί είναι ~. Αυτή η γυναίκα είναι σωστός ~.* || για μικρό παιδί πολύ ζωηρό και σκανταλιάρικο: *Αυτός ο ~ ο γιος σου, τα κατάφερε πάλι. Ήρθαν οι μικροί σατανάδες.*

[ελνστ. Σατανᾶς < Σατᾶν -ᾶς < εβρ. sātān `αντίπαλος, διάβολος']

σεβντάς ο [sevdás] [O1](#) : (λαϊκ.) ο ερωτικός καημός.

[τουρκ. seveda -ς]

σιδεράς ο [siderás] [O1](#) : (οικ.) τεχνίτης ο οποίος κατεργάζεται το σίδηρο· σιδηρουργός.

[σίδερ(ο) -άς]

σκυλάς ο [skilás] [O1](#) θηλ. **σκυλού** [skilú] [O37](#) : (προφ.) **1.** τραγουδιστής σε σκυλάδικο. **2.** αυτός που συχνάζει σε σκυλάδικα ή που του αρέσουν τα σκυλάδικα τραγούδια.

[σκυλ(άδικο) -άς· σκυλ(άς) -ού]

σκυλοκαβγάς ο [skilokanγás] [O1](#) : **1.** (οικ.) καβγάς ανάμεσα σε σκύλους. **2.** (μτφ.) μεγάλος καβγάς, συνήθ. με δυνατές φωνές.

[σκυλο- + καβγάς]

σουγιάς ο [sujás] [O1](#) : μικρό μαχαίρι με λάμα η οποία, όταν δε χρησιμοποιείται, διπλώνει και κρύβεται μέσα στη λαβή του: *Κολοκοτρωναίικος ~. Ανοίγω / κλείνω το σουγιά.* **σουγιαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ.

σοφτάς ο [softás] [O1](#) : μουσουλμάνος ιεροσπουδαστής.

[τουρκ. softa (από τα περσ.) -ς]

σφουγγαράς ο [sfunγarás] [O1](#) : **1.** επαγγελματίας δύτες που αναζητάει και μαζεύει (αλιεύει) σφουγγάρια· σπογγαλιέας. **2.** πλανόδιος πωλητής σφουγγαριών.

[σφουγγάρ(ι) -άς]

σωματαράς ο [somatarás] [O1](#) : αυτός που έχει πολύ γυμνασμένο και μυώδες σώμα.

[σωματ- (σώμα) -αράς]

τεμπελχανάς ο [tembelchanás] [O1](#) θηλ. **τεμπελχανού** [tembelchanú] [O37](#) : (οικ.) αυτός που είναι πολύ τεμπέλης: *Τι κάθεσαι βρε τεμπελχανά· κάνε και καμιά δουλειά!*

[τουρκ. tembelhan(e) `ίδρυμα όπου τεμπέληδες ζουν από φιλανθρωπίες' -άς· τεμπελχαν(άς) -ού]

Τουρκαλάς ο [turkalás] [O1](#) : (μειωτ.) Τούρκος.

[Τούρκ(ος) -αλάς]

τραχανάς ο [trachanás] [O1](#) : ζυμαρικό με μορφή κόκκων, που γίνεται με γάλα: *Ξινός ~, με αλεύρι και ξινόγαλο. Γλυκός ~, με χοντροκομμένο σιτάρι και φρέσκο γάλα. ΦΡ έχω τραχανά απλωμένο, κάποια σοβαρή εκκρεμότητα δε μου επιτρέπει να ασχοληθώ με οτιδήποτε άλλο. || σούπτα από τραχανά.*

[τουρκ. tarhana (από τα περσ.) -ς με μετάθ. του [r]]

τσαμπουκάς ο [tsabukás] [O1](#) : (λαϊκ.) **1.** καβγάς, φασαρία: *Τσαμπουκά γυρεύεις, φίλε;* **2.** μάγικη συμπεριφορά· νταηλίκι. *ΦΡ του σπάω τον τσαμπουκά, τον κάνω να χάσει την εμπιστοσύνη στον εαυτό του, του σπάω το ηθικό.*

[τουρκ. çabuka `που έχει καταδικαστεί ξανά' -ς < sabika `προηγούμενη καταδίκη']

τσατμάς ο [tsatmás] [O1](#) : στη λαϊκή αρχιτεκτονική, είδος τοιχοποιίας η επιφάνεια της οποίας κατασκευάζεται από λεπτές σανίδες ή από πλεγμένα καλάμια που τα γεμίζουν με λάσπη ή με τούβλα και τα καλύπτουν με σοβά.

[τουρκ. çatma -ς]

τσιφλικάς ο [tsiflikás] [O1](#) : **α.** ιδιοκτήτης αγροτικής περιφέρειας στην Τουρκοκρατία· (πρβ. *τιμαριούχος, γαιοκτήμονας*). **β.** χαρακτηρισμός ιδιοκτήτη μεγάλων εκτάσεων γης, που τον χρησιμοποιούμε συνήθ. για να επισημάνουμε το άδικο καθεστώς της άνισης κατανομής της γης.

[τσιφλίκ(ι) -άς]

τσολιάς ο [tsoás] [O1](#) : ΣΥΝ εύζωνος. **α.** Έλληνας στρατιώτης, από τα μέσα περίπου του 19ου αι. έως και το β' παγκόσμιο πόλεμο, ελαφρά οπλισμένος και ντυμένος με τη χαρακτηριστική στολή που την αποτελούν το φέσι, η φέρμελη, η φουστάνελα, οι άσπρες μακριές κάλτσες και τα τσαρούχια με τη φούντα: *Ο ~ έγινε το σύμβολο της νίκης στον πόλεμο του 1940.* **β.** άνδρας του ειδικού σώματος που χρησιμοποιείται ως τιμητική φρουρά π.χ. στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη. || η στολή του τσολιά ως εθνική ενδυμασία: *Νέοι ντυμένοι τσολιάδες έλαβαν μέρος στην παρέλαση. τσολιαδάκι το ΥΠΟΚΟΡ α. Οι μικροί μαθητές ντύθηκαν τσολιαδάκια στην εθνική γιορτή. β. Τα τσολιαδάκια μας πολέμησαν στα βουνά της Αλβανίας.*

[τσόλ(ι)₁ -ιάς]

τυπάς ο [tipás] [O1](#) θηλ. **τύπισσα** [tipisa] [O27](#) : (λαϊκ.) **1.** άτομο με ολοκληρωμένη προσωπικότητα και χαρακτηριστικό, προσωπικό στυλ: *Πολύ τύπισσα η δικιά σου!* **2.** για άνθρωπο άγνωστο ή σχεδόν άγνωστο που δεν εμπνέει εμπιστοσύνη· τύπος ¹_{3β}: *Ήταν κάτι τυπάδες έξω από το μαγαζί και δε μας άφηναν να μπούμε.*

[τύπ(ος)¹ -άς, τυπ(άς) -ισσα]

υπναράς ο [ipnarás] [O1](#) θηλ. **υπναρού** [ipnarú] [O37](#) : αυτός που αγαπάει υπερβολικά τον ύπνο και που θέλει να κοιμάται πολλές ώρες.

[ύπν(ος) -αράς· υπναρ(άς) -ού]

φαγάς ο [faɣás] [O1](#) θηλ. **φαγού** [faɣú] [O37](#) : (οικ.) αυτός που τρώει με ευχαρίστηση μεγάλες ποσότητες φαγητού: *Στο σόι τους είναι όλοι φαγάδες.* || (ως επίθ.): *Τι φαγού γυναίκα· καλύτερα να την ντύνεις παρά να την ταΐζεις!*

[αρχ. φαγᾶς· φαγ(άς) -ού]

φαντομάς ο [fandomás] [O1](#) : αόρατος, ασύλληπτος κακοποιός. || (επέκτ.) για κπ. που εμφανίζεται και εξαφανίζεται ξαφνικά και χωρίς να γίνεται αντιληπτός: *Παρουσιάστηκε μπροστά μου σαν ~.*

[λόγ. < γαλλ. Fantôme (< fantôme δεξ φάντασμα) ήρωας μυθιστορημάτων των M. Allain και P. Sauvestre]

φαφλατάς ο [faflatás] [O1](#) θηλ. **φαφλατού** [faflatú] [O37](#) : για άνθρωπο φλύαρο, που λέει πολλά, επιπόλαια και συνήθ. ανόητα λόγια.

[μσν. φαφλατάς ηχομιμ.· φαφλατ(άς) -ού]

φετφάς ο [fetfás] [O1](#) : **1.** επίσημη γνωμοδότηση ή ερμηνεία, από μουφτή ή από ιμάμη, σχετική με θρησκευτικά ή νομικά ζητήματα του ιερού μουσουλμανικού δικαίου: *Το σουλτανικό φερμάνι συνοδευόταν από ένα φετφά.* **2.** (μτφ., λαϊκότρ.) αυθαίρετη απόφαση, διαταγή: *Βγάζω φετφά, παίρνω και ανακοινώνω μια αυθαίρετη απόφαση.*

[τουρκ. fetva ` κρίση θρησκευτικού δικαστή' (από τα αραβ.) -ς με αφομ. ηχηρ. [tv > tf] (πρβ. μσν. φειτιφάς)]

φονιάς ο [fonás] [O1](#) θηλ. **φόνισσα** [fónisa] [O27](#) : (προφ.)· (πρβ. δολοφόνος). **1.** αυτός που έχει σκοτώσει άνθρωπο: *Έγινε ~ του αδερφού του.* (έκφρ.) *κι ύστερα φταίει ο ~*, για περιπτώσεις όπου το θύμα προκαλεί το δράστη. **2.** αυτός που σκοτώνει συστηματικά ή εξ επαγγέλματος: *Πληρωμένος ~.* **3.** (μτφ.) αίτιος θανάτων, οδύνης, πόνου, μεγάλης δυστυχίας: *Η ηρωίνη είναι ~ της νεολαίας.*

[μσν. φονιάς < *φονέας με συνίζ. για αποφυγή της χασμ. < αρχ. φονεύς, αιτ. -έα· φον(ιάς) -ισσα]

φοροφυγάς ο [forofigás] [O1](#) & **φοροφυγάδας** ο [forofigádas] [O2](#) : αυτός που έντεχνα (και παράνομα) αποφεύγει την πληρωμή φόρων στο κράτος: *Οι φοροφυγάδες θα τιμωρούνται αυστηρά.*

[λόγ. φόρ(ος) -ο- + φυγάς μτφρδ. αγγλ. tax evador· λόγ. φοροφυγ(άς) -άδας]

φουκαράς ο [fukarás] [O1](#) θηλ. **φουκαρού** [fukarú] [O37](#) : φτωχός, κακόμοιρος, ταλαίπωρος, αξιολύπητος άνθρωπος: *Ένας ~ μεροκαματιάρης είναι.* *Βρε τη φουκαρού, τι τράβηξε!* *Φουκαρά μου, τι έχεις να πάθεις ακόμα, καημένο μου.* **φουκαράκος** ο ΥΠΟΚΟΡ.

[τουρκ. fukara (από τα αραβ.: `δερβίσηδες') -ς· φουκαρ(άς) -ού· φουκαρ(άς) -άκος]

φουστανελάς ο [fustanelás] [O1](#) : αυτός που φοράει φουστανελά· (πρβ. τσολιάς): *Ηρθαν μερικοί κουμπουροφόροι φουστανελάδες.*

[φουστανέλ(α) -άς]

φραμπαλάς ο [frabalás] & **φαρμπαλάς** ο [farbalás] συνήθ. στη σημ. 1 [O1](#) : **1.** λουρίδα από ύφασμα με λεπτές πτυχές ή με σούρα, που στολίζει τον ποδόγυρο σε γυναικεία ρούχα ή τις άκρες μαξιλαριών, σεντονιών κτλ. **2.** (πληθ.) πολλά και επιτηδευμένα λόγια χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο: *Άσε τους φραμπαλάδες και μίλα στα ίσια.* **3.** (οικ., λαϊκ.) φασαρία, σαματάς που γίνεται για διασκέδαση. **φραμπαλαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ συνήθ. στη σημ. 1.

[< φαρμπαλάς με μετάθ. του [r] < γαλλ. falbala -ς με ανομ. υγρών [l- > r-l]]

φρυδός ο [friδάς] [O1](#) θηλ. **φρυδού** η [friδύ] [O37](#) : αυτός που έχει μεγάλα, πυκνά φρύδια.

[φρύδ(ι) -άς· φρυδ(άς) -ού]

φτωχομαχαλάς ο [ftoxomaxalás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) η φτωχογειτονιά.

[φτω χο- + μαχαλάς]

φυγός ο [fiγός] [O1](#) : αυτός που διαφεύγει κρυφά σε ξένη χώρα, επειδή διώκεται (δικαστικά, πολιτικά κτλ.) στην πατρίδα του: *Φυγάδες του δικτατορικού καθεστώτος κατέφυγαν σε γειτονικές χώρες.*

[λόγ. < αρχ. φυγός (αιτ. -άδα) `δραπέτης, εξόριστος' σημδ. γαλλ. fugitif]

χαβάς ο [xanás] [O1](#) : μελωδία τραγουδιού συνήθ. στη ΦΡ *αυτός / αυτή το χαβά του / της*, για κπ. που επιμένει στις ίδιες απόψεις ή στην ίδια τακτική, αδιαφορώντας για τις αντιρρήσεις ή για τις αντιδράσεις των άλλων: *Τόσην ώρα προσπαθώ να τον πείσω ότι έχει άδικο, αλλά αυτός το χαβά του.*

[τουρκ. hana `αέρας, μελωδία' (από τα αραβ.) -ς]

χαζομπαμπάς ο [xazobabás] [O1](#) : (οικ.) για πατέρα ο οποίος από την υπερβολική αγάπη προς το μικρό συνήθ. παιδί του ασχολείται και απασχολεί τους άλλους συνεχώς με αυτό.

[χαζο- + μπαμπάς]

χαλβάς ο [xalvás] [O1](#) : **1α.** φαγώσιμο, βιομηχανικό προϊόν που το παρασκευάζουν με ταχίνι και ζάχαρη: ~ με κακάο / με φιστίκι. **β.** είδος σπιτικού γλυκίσματος που γίνεται με σιμιγδάλι ή νισεστέ και με βούτυρο ή λάδι: *Σιμιγδαλένιος* ~. ~ *Φαρσάλων*, με νισεστέ. **2.** (μτφ., οικ.) άνθρωπος άβουλος, νωθρός· λαπάς_{3β}, νερόβραστος_{2β}.

[τουρκ. (διαλεκτ.) halva (< helva από τα αραβ.) -ς]

χαλκάς ο [chalkás] [O1](#) : **1.**μεταλλικός κρίκος: *Ο ~ της αλυσίδας. Τράβηξε την πόρτα απ' το χαλκά.* **2.** (μτφ.) σε εκφράσεις, για να δηλώσουμε, συνήθ. ειρωνικά, περιορισμό της ελευθερίας, υποταγή: **α.** *περνάω το χαλκά, βάζω δαχτυλίδι, παντρεύομαι.* **β.** *περνάω σε κπ. το χαλκά από τη μύτη (και τον τραβάω), τον κάνω ό,τι θέλω.* **χαλκαδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ στη σημ. 1.

[τουρκ. halka `δαχτυλίδι´ (από τα αραβ.) -ς]

χαλκιάς ο [chalkás] [O1](#) : (λαϊκότρ.) αυτός που κατεργάζεται το χαλκό. || σιδεράς.

[μσν. χαλκιάς < *χαλκέας με συνίζ. για αποφυγή της χασμ. < αρχ. χαλκεύς, αιτ. -έα]

χαλκωματάς ο [chalkomatás] [O1](#) : τεχνίτης που κατασκευάζει ή διορθώνει χάλκινα μαγειρικά σκεύη.

[μσν. χαλκωματάς < χαλκωματ- (χάλκωμα) -άς]

χαρτογιακάς ο [chartojakás] [O1](#) : (ειρ.) γραφειοκράτης.

[χαρτο-¹ + γιακάς]

χεβιμεταλάς ο [xevimetalás] [O1](#) : (προφ.) για τους νέους που δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση προς το χέβι μέταλ.

[χέβι μέταλ -άς]

χεζάς ο [hezás] [O1](#) θηλ. **χεζού** [hezú] [O37](#) : (προφ., μειωτ.) άνθρωπος πολύ δειλός· χέστης.

[χέζ(ω) -άς· χεζ(άς) -ού]

χιονιάς ο [xoás] [O1](#) : καιρός πολύ κρύος με χιόνι ή που προμηνύει χιόνι: *Ο φοβερός ~ παρέλυσε τη ζωή της πόλης. Ο καιρός γύρισε σε χιονιά.*

[χιονι(ά) -άς]

χορευταράς ο [xoreftarás] [O1](#) θηλ. **χορευταρού** [xoreftarú] [O37](#) : αυτός που αγαπάει πολύ το χορό και που συνήθ. είναι και πολύ καλός χορευτής.

[χορευτ(ής) -αράς· χορευταρ(άς) -ού]

χουβαρντάς ο [xuvadás] [O1](#) θηλ. **χουβαρντού** [xuvadú] [O37](#) & **κουβαρντάς** ο [kuvadás] [O1](#) θηλ. **κουβαρντού** [kuvadú] [O37](#) : (οικ.) άνθρωπος που ξοδεύει για τους άλλους

χωρίς να τσιγκουνεύεται: Αυτός είναι ~, κάνει ακριβά δώρα / δίνει μεγάλα φιλοδωρήματα.

[τουρκ. hovarda, *kovarda -ς ([o > u] από επίδρ. του υπερ. [x] και του χειλ. [v])· χουβαρντ(άς), κουβαρντ(άς) -ού]

χουρμάς ο [xurmás] O1 : ο καρπός της χουρμαδιάς, που έχει μικρό μέγεθος, ξανθό χρώμα και πολύ γλυκιά γεύση.

[μσν. χουρμά -ς < τουρκ. hurma (από τα περσ.)]

χταποδάς ο [xtarodás] O1 : (οικ.) αυτός που πιάνει χταπόδια.

[χταπόδ(ι) -άς]

ψαθάς ο [psathás] O1 : ο επαγγελματίας που κατασκευάζει και πουλά ψάθινα αντικείμενα· (πρβ. ψαθοποιός).

[ψάθ(α) -άς]

ψαράς ο [psarás] O1 : **1.** αυτός που ασχολείται επαγγελματικά με το ψάρεμα· αλιέας: *Οι ψαράδες άπλωναν τα δίχτυα τους στην προκυμαία. Οι φτωχοί ψαράδες που ακολούθησαν το Χριστό.* || ερασιτέχνης ψαράς. **2.** αυτός που πουλά ψάρια και άλλα θαλασσινά είδη· ιχθυοπώλης: *Πλανόδιος ~. Ο ~ της γειτονιάς μας.*

[μσν. οψαράς < οψάρ(ι) -άς με αποβ. του αρχικού άτ. φων. κατά το οψάρι > ψάρι]

ψαροντουφεκάς ο [psarodufekás] O1 : αυτός που επιδίδεται στο υποβρύχιο ψάρεμα με ψαροντούφεκο.

[ψαροντούφεκ(ο) -άς]

ψευτοπαλικαράς ο [pseftopalikarás] O1 θηλ. **ψευτοπαλικαρού** [pseftopa likarú] O37 & **ψευτοπαλληκαράς** ο [pseftopalikarás] O1 θηλ. **ψευτοπαλληκαρού** [pseftopa likarú] O37 : αυτός που προσποιείται, που παριστάνει τον παλικαρά, το γενναίο: *Μόλις αγρίεψα οι ψευτοπαλικαράδες το έβαλαν στα πόδια.*

[ψευτο- + παλικαράς, παλληκαράς· ψευτοπαλικαρ(άς), ψευτοπαλληκαρ(άς) -ού]

ψητάς ο [psitás] O1 : (προφ.) ψήστης: *Η ψησταριά της γειτονιάς μας έχει πολύ καλό ψητά.*

[ψητ(ό) -άς]

ψωλαράς ο [psolarás] O1 : (χυδ.) αυτός που έχει μεγάλο πέος.

[ψωλ(ή) -αράς]

ψωμάς ο [psomás] [O1](#) : (προφ.) επαγγελματίας που παρασκευάζει ή και πουλά ψωμί· αρτοποιός, φούρναρης.

[ψωμ(ί) -άς]

ωρολογάς ο [orologás] [O1](#) : (λόγ.) ρολογάς.

[λόγ. επίδρ. στο ρολογάς]